

**Magda Gawinecka-Woźniak**  
**Instytut Historii i Archiwistyki**  
**Uniwersytet Mikołaja Kopernika**  
**Ul. Władysława Bojarskiego 1**  
**87-100 Toruń**

## **Autoreferat**

**1. Imię i nazwisko: Magda Gawinecka-Woźniak**

**2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:**

- tytuł zawodowy magistra na kierunku historia, Wydział Nauk Historycznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, specjalność ogólnohistoryczna, 2001 r.; tytuł pracy: *Walka Kościoła norweskiego z nazizmem w latach 1940-1945*

- stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie historii nadany uchwałą Rady Wydziału Nauk Historycznych UMK w Toruniu, 19 kwietnia 2005 r., na podstawie rozprawy: *Stosunki rządu Rzeczypospolitej Polskiej z rządem norweskim na emigracji w Londynie w latach 1940-1945*

**3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych:**

Od 1 października 2005 r. do chwili obecnej adiunkt w Instytucie Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W latach 2005–2007 w Zakładzie Historii Nowożytnej i Krajów Skandynawskich, w latach 2007–2012 w Zakładzie Historii Krajów Skandynawskich, od 2012 roku w Zakładzie Historii Krajów Bałtyckich.

**4. Wskazanie osiągnięcia naukowego wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65 poz. 595 ze zm.):**

a) Tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

**Polska – Dania. Stosunki dwustronne w latach 1945-1968**

b) (autor/autorzy tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa)

**Magda Gawinecka-Woźniak, *Polska – Dania. Stosunki dwustronne w latach 1945–1968*, Toruń 2015, ss. 371, Wydawnictwo Naukowe UMK.**

c) Omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Historia Skandynawii, jak również związki państw tego regionu z Polską w XX wieku, pozostają przedmiotem zainteresowań badawczych bardzo wąskiego grona polskich historyków. Jeszcze skromniej przedstawia się stan badań nad stosunkami polsko-skandynawskimi w krajach skandynawskich. Zagadnienie kontaktów polsko-duńskich jest praktycznie nieobecne w literaturze duńskiej. Zainteresowania duńskich badaczy historii powojennej skupiały się na dylematach związanych z przystąpieniem Danii do NATO i integracją z sojuszem, natomiast stosunki Danii z państwami bloku wschodniego zdominowane zostały przez relacje z NRD i Związkiem Radzieckim. Poza wzmiankami na temat planu Rapackiego i Gomułki próżno więc szukać w literaturze duńskiej wątków polskich. Prawdopodobnie nadal główną przeszkodą na drodze do rozwoju tego kierunku badań jest bariera językowa oraz fakt, iż Polska i Skandynawia nie stanowiły dla siebie, pomimo bliskości geograficznej, pierwszoplanowego kierunku współpracy.

Celem naukowym wskazanego powyżej osiągnięcia było ukazanie całokształtu stosunków polsko-duńskich w latach 1945-1968 tj. kontaktów politycznych, gospodarczych i kulturalnych oraz czynników determinujących wzajemne relacje. Podjęta problematyka nie była wcześniej przedmiotem rozprawy naukowej ani w języku polskim, ani w języku duńskim. Wypełnienie tej luki, poprzez całościowe ujęcie wzajemnych relacji wydawało się więc uzasadnione, chociażby z uwagi na sąsiedztwo geograficzne obu państw.

Literatura dotycząca powyższego tematu przedstawia się nader skromnie. Do tej pory zajmowano się jedynie wybranymi aspektami polsko-duńskich kontaktów i to wyłącznie przy wykorzystaniu źródeł polskich. Powyższa praca powstała w znacznej mierze w oparciu o źródła archiwalne proveniencji polskiej i duńskiej. Spośród źródeł polskich wykorzystałam te przechowywane w Archiwum Spraw Zagranicznych w Warszawie, w Archiwum Akt Nowych w Warszawie oraz w Archiwum Państwowym w Gdańsku. Wśród szeregu przeanalizowanych zespołów szczególnie cenny okazał się zespół Wydział Skandynawski z Archiwum MSZ. Kwerendę przeprowadzono również w Riksarkivet i København (Archiwum Państwowe w

Kopenhadze). Tutaj analizie poddano materiały z następujących zespołów: Udenrigsministeriet 1946-1972 (Ministerstwo Spraw Zagranicznych 1946-1972) oraz Gesandtskabet i Warszawa (Ambasada w Warszawie). Pomimo niewielkiego zasobu dokumentów dotyczących Polski, jak również wybiórczego ich charakteru, w porównaniu z materiałem przechowywanym w polskich archiwach, nie można pominąć ich znaczenia. Wśród zebranych dokumentów zdecydowaną przewagę stanowią raporty dyplomatów duńskich dotyczące sytuacji w Polsce oraz wycinki prasy duńskiej. Dokumenty z archiwum w Kopenhadze okazały się szczególnie pomocne przy opracowaniu zagadnień dotyczących polsko-duńskich rokowań handlowych, obniżenia rangi placówki duńskiej w Warszawie w 1951 roku, opinii na temat polskich dyplomatów, duńskiej pomocy charytatywnej dla Polski. Przy omawianiu zagadnień lądowań polskich pilotów na duńskiej wyspie Bornholm i napięć we wzajemnych relacjach wywołanych tymi wydarzeniami oraz udziału Polski w radzieckiej kampanii antyduńskiej nieocenioną pomoc stanowił zbiór dokumentów zatytułowany *Bornholm mellem Øst og Vest. En udenrigspolitisk dokumentation af Bornholms stilling op til og under de sovjetiske befrielsestroppers ophold på Bornholm 1945-1946 og under den kolde krig* [Bornholm między Wschodem a Zachodem. Dokumenty dotyczące sytuacji wyspy Bornholm w obliczu pobytu wojsk radzieckich 1945-1946 i podczas zimnej wojny] dostępny na stronie internetowej [www.danmarkidenkoldekrig.dk](http://www.danmarkidenkoldekrig.dk).

Praca ma układ problemowo-chronologiczny i została podzielona na sześć rozdziałów. Trzy pierwsze traktują o kontaktach politycznych, dwa kolejne o relacjach ekonomicznych, ostatni natomiast o wymianie kulturalnej. Przyjętą cezurą początkową jest rok 1945, końcową rok 1968. Pierwsza data to nawiązanie wzajemnych relacji dyplomatycznych przerwanych wybuchem wojny i niemiecką okupacją Danii. Data końcowa to rok przełomowy dla polsko-duńskich kontaktów, których intensywny rozwój został wstrzymany przez interwencję wojsk polskich w Czechosłowacji.

Przeprowadzone badania pozwoliły sformułować następujące wnioski:

Rząd Królestwa Danii uznał Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej 7 lipca 1945 r. a czynnikiem, który o tym zdecydował była trudna sytuacja ekonomiczna Danii i nadzieje na import polskiego węgla. Z kolei Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej liczył na międzynarodowe uznanie i dostawę produktów rolnych z Danii. To Duńczycy zauważyli korzyści płynące z nawiązania kontaktów z Polską i wyszli z inicjatywą rozpoczęcia współpracy, obserwowali jednocześnie działania Szwedów zmierzające w tym kierunku. Polski węgiel stał się bowiem surowcem, o dostawę którego konkurowało wiele państw, tym

samym był skutecznym środkiem do ograniczania kontaktów państw zachodnich z polskim rządem emigracyjnym.

Przedstawione przeze mnie sylwetki pierwszych dyplomatów polskich w Danii potwierdzają, że polska służba dyplomatyczna po 1945 roku zmagala się z ogromnymi trudnościami kadrowymi. Niewielką liczbę doświadczonych dyplomatów, którzy zdecydowali się pracować dla nowych władz wysyłano na prestiżowe placówki, natomiast na te o drugo- bądź trzeciorzędnym znaczeniu brakowało fachowców. Do tej kategorii zaliczono Danię, znalazł się tu bowiem lekarz, który chciał wykorzystać swój pobyt na placówce dyplomatycznej głównie do poszerzenia wiedzy medycznej.

W latach 1945-1946 wzajemne kontakty układały się dobrze, choć miały bardzo ograniczony charakter. Oficjalne relacje ograniczały się do przygotowania zakrojonej na wielką skalę duńskiej akcji niesienia pomocy ludności w Polsce, w którą zaangażowało się wiele organizacji charytatywnych jak np. Red Barnet, czy Duński Czerwony Krzyż. Był to jeden z najbardziej pozytywnych przejawów wzajemnej współpracy. Duńczycy zapewnili Polakom profesjonalną pomoc medyczną, dostarczali żywność i ubrania. W innym tonie wypowiadała się prasa duńska, początkowe pochlebne artykuły o ogromnych wysiłkach na rzecz odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych zastąpiły teksty o zajściach antysemickich oraz uzależnieniu Polski od ZSRR. Oficjalne kontakty polsko-duńskie nie uległy jednak zmianie, były one poprawne choć nie wychodziły poza formalną uprzejmość.

Wzrost nieprzychylnego tonu prasy duńskiej można było zaobserwować od 1948 roku, kiedy pod wpływem wydarzeń w Czechosłowacji najpierw pojawiły się w Danii informacje o przygotowaniach do komunistycznego przewrotu i radzieckiej inwazji na kraj, a następnie przez Danię przeszła fala nastrojów antykomunistycznych. Ówczesny stosunek władz duńskich do Polski charakteryzował się dystansem i nieufnością. Po zakończeniu wojny Dania musiała się zmierzyć nie tylko z problemami wewnętrznymi, musiała również dokonać wyboru właściwej polityki zagranicznej. Nie chciała zawierać żadnych sojuszy politycznych i militarnych, próbowała oprzeć swoją politykę na ONZ, która miała gwarantować jej bezpieczeństwo. Odpowiadało to założeniom oficjalnie prowadzonej polityki określanej mianem „polityki budowania pomostów”. Dopiero narastające napięcie na linii Wschód-Zachód wymusiły na Danii zerwanie z polityką balansowania i zajęcie prozachodniego stanowiska, czego wyrazem było przyjęcie pomocy amerykańskiej w ramach planu Marshalla oraz przystąpienie do NATO. Relacje polsko-duńskie stawały się coraz bardziej zależne od

międzynarodowej sytuacji politycznej i rywalizacji między tworzącymi się, wrogimi obozami polityczno-wojskowymi.

Lata 1949-1955 stanowiły okres największych napięć w stosunkach polsko-duńskich. Narastająca atmosfera zimnowojenna oraz sytuacja na linii Wschód-Zachód wpływały na rozwój kontaktów między Polską a Danią. Choć Dania poważnie ograniczyła w tym okresie relacje z krajami socjalistycznymi to jej stosunek do Polski charakteryzował się dużą ostrożnością. Czynnikiem, który ogrywał decydującą rolę w kształtowaniu duńskiego stosunku do Polski był węgiel, bez którego gospodarka duńska nie mogła normalnie funkcjonować. Największe trudności we wzajemnych kontaktach widoczne były w obszarze kultury i tonie prasy obu państw. W prasie duńskiej dominowały artykuły krytykujące Polskę za brutalne traktowanie marynarzy duńskich. Z kolei w prasie polskiej nie brakowało artykułów atakujących Danię za politykę proamerykańską. Obie strony czyniły liczne trudności kutrom rybackim, wprowadzając nawet zakaz wejścia do swoich portów.

W roku 1951 władze duńskie obniżyły rangę swojego przedstawicielstwa w Warszawie. Duńczycy uzasadniali ten krok przeprowadzoną przez rząd polski w 1950 roku reformą pieniężną, w efekcie której znacznie wzrosły wydatki duńskiej placówki. Kalkulacje duńskie związane z funkcjonowaniem poselstwa duńskiego w Warszawie oraz plany reorganizacji tejże placówki potwierdzają duńskie wyjaśnienia, nie wierzyła w nie jednak strona polska, według której decyzja Duńczyków podyktowana została względami politycznymi. Wzajemnych relacji nie poprawiały ucieczki polskich obywateli do Danii i udzielanie im przez rząd duński azylu politycznego. Kolejnym przejawem ochłodzenia wzajemnych relacji było wydalenie z Polski duńskiego konsula z Gdyni, którego oskarżono o pomoc przy zorganizowaniu ucieczki do Danii polskiej pracownicy duńskiego konsulatu. Rząd polski włączył się też bardzo aktywnie w radziecką kampanię krytykującą Danię za jej integrację z NATO. W prasie polskiej ukazało się szereg artykułów oskarżających Danię o przygotowania wojenne przeciwko ZSRR i jego sojusznikom. Fiaskiem zakończyła się polska próba wciągnięcia Danii w działania przeciwko remilitaryzacji RFN. Rząd polski, odwołując się do wspólnych doświadczeń z okresu drugiej wojny światowej błędnie jednak ocenił stanowisko Danii, która popierała politykę mocarstw zachodnich wobec południowego sąsiada. Po zakończeniu wojny doszło do istotnej zmiany układu sił w sąsiedztwie Danii, jej dawny wróg – Niemcy – stał się sojusznikiem przeciwko nowemu nieprzyjacielowi tj. ZSRR, rząd polski zdawał się lekceważyć ten stan.

Zdecydowane polepszenie wzajemnych relacji politycznych nastąpiło w połowie lat 50. Powszechne tendencje odprężeniowe w Europie odpowiadały założeniom duńskiej polityki zagranicznej, według których przewycięzenie skutków zimnej wojny było ważne również ze względu na chęć utrzymania kontaktów handlowych z Europą Wschodnią. Duńczycy z nadzieją patrzyli na przekształcenia zachodzące w Polsce w roku 1956 i przejście władzy przez Władysława Gomułkę. Analiza prasy duńskiej potwierdza, iż zmieniło się postrzeganie Polski przez władze i społeczeństwo duńskie, nastąpił wzrost zainteresowania Polską. Oznaką pierwszych zmian była obecność przedstawicieli duńskiego rządu na imprezach organizowanych przez polską placówkę w Kopenhadze oraz zapraszanie Polaków na przyjęcia duńskie. Choć już wkrótce dało się odczuć pewne rozczarowanie zahamowaniem dalszych reform w Polsce to współpraca polsko-duńska nabierała tempa, czego przejawem było podniesienie przedstawicielstw dyplomatycznych w Warszawie i Kopenhadze do rangi ambasad oraz szereg wizyt polityków obu państw. Wśród najważniejszych należy wymienić pobyty w Polsce ministrów spraw zagranicznych Danii: Jensa Ottona Kraga w 1959 roku i Pera Hækkerupa w 1965 roku, premiera Danii Jensa Ottona Kraga w 1967 roku. Oficjalne wizyty w Danii złożyli m.in. minister Adam Rapacki w 1960 roku oraz premier Józef Cyrankiewicz w 1968 roku. Oprócz nich w Danii przebywali również polski minister żeglugi i handlu zagranicznego, w Polsce natomiast duński minister kultury i handlu. Wszystkim wizytom nadawano wysoką rangę, politycy duńscy unikali jednak zajmowania stanowiska w kwestii polityki międzynarodowej. Tak było w przypadku proponowanych przez stronę polską planów odprężeniowych w Europie tj. w sprawie planu Rapackiego i Gomułki. Spotkania na wysokim szczeblu przedstawicieli Polski i Danii nie mogły zmienić nastawienia Duńczyków, choć podkreślali chęć rozwoju współpracy ekonomicznej i kulturalno-naukowej z Polską to nie brali pod uwagę kontaktów politycznych. Byli przychylnie nastawieni do polskich inicjatyw, ale ich przynależność do NATO i negatywne stanowisko pozostałych państw członkowskich wykluczały perspektywę bliższej współpracy politycznej z Polską i poparcie polskich planów. Lepiej przedstawiała się współpraca polsko-duńska na szczeblu lokalnym. W połowie lat 60. zorganizowano spotkania polsko-duńskich specjalistów z dziedziny ekonomii, polityki i nauki (polsko-duńskie spotkania okrągłego stołu), podczas których wymieniano poglądy na temat ówczesnej sytuacji międzynarodowej, problemów bezpieczeństwa i odprężenia, ale również planowano konkretną współpracę na polu kultury i nauki.

Za moment przełomowy dla kontaktów polsko-duńskich należy uznać rok 1968, a przede wszystkim wkroczenie wojsk polskich wraz z innymi państwami Układu Warszawskiego do Czechosłowacji. Wydarzenia te spotkały się z silną reakcją władz i społeczeństwa duńskiego. Na pewien czas zostały wstrzymane kontakty polityczne, kulturalne i naukowe z Polską. Warto podkreślić, iż pomimo zamrożenia niektórych aspektów współpracy Duńczycy nie porzucili wymiany handlowej, która w tym okresie przebiegała bez zakłóceń. W roku 1968 krytykę prasy i społeczeństwa duńskiego wywołała polityka antysemicka władz polskich, w wyniku której na terenie Danii znalazła się licząca ok. 2 tys. osób emigracja z Polski. Co ciekawe, same wydarzenia marcowe nie spowodowały krytycznych uwag ze strony rządu duńskiego i nie przekreśliły wzajemnej współpracy, która przebiegała bez zmian. Jednak później, manifestując swoje niezadowolenie z masowej emigracji ludności żydowskiej rząd duński wstrzymał na pewien czas kontakty z rządem polskim.

Jak już wcześniej wspomniałam powojenne trudności ekonomiczne Danii związane z deficytem surowców energetycznych zdecydowały o nawiązaniu współpracy z Polską. Już w sierpniu 1945 roku oba kraje podpisały pierwszą umowę handlową, kolejne układy miały bardziej zróżnicowany charakter i chociaż lista towarów oferowanych przez oba kraje znacznie się rozszerzyła to węgiel stanowił główny surowiec eksportowany przez Polskę. Ogólny wzrost napięcia politycznego pomiędzy Polską a Danią, który miał miejsce na początku lat 50. odbijał się na wzajemnej współpracy gospodarczej. Kontakty ekonomiczne wciąż dominowały we wzajemnych relacjach, choć w latach 50. ich intensywność nie była już tak duża. Oburzenie Duńczyków wywoływały działania Polski, która wykorzystując problemy Wielkiej Brytanii, będącej głównym dostawcą węgla do Danii, podniosła ceny na polski surowiec oraz żądała w zamian duńskich statków. Prasa duńska pisała o polsko-duńskiej wojnie węglowej, jednak zależność od polskiego surowca zmuszała Danię do utrzymywania z Polską poprawnych relacji. Druga połowa lat 50. oznaczała istotne ożywienie wzajemnej wymiany handlowej. W tym okresie główny problem polsko-duńskiej wymiany handlowej stanowiła nadwyżka polskiego bilansu handlowego, a wysiłki duńskie skoncentrowane zostały na zrównoważeniu wzajemnych obrotów handlowych i zwiększeniu polskiego importu z Danii. Lata 60. charakteryzowały się dalszym wzrostem wzajemnej wymiany handlowej. Analiza danych statystycznych potwierdza, iż w tym okresie handel z Danią wykazywał największą dynamikę spośród krajów skandynawskich, a efektem wzrostu wymiany handlowej była pierwsza umowa wieloletnia podpisana przez Polskę i Danię w

1962 r. Zmiana klimatu politycznego oznaczała zwiększone obroty handlowe, w drugiej połowie lat 60. Polska stała się największym dostawcą węgla na rynek duński.

W latach powojennych relacje między Polską a Danią zostały zdominowane przez współpracę gospodarczą, kontakty kulturalne zeszyły na dalszy plan. Pod tym względem oba kraje nie były dla siebie atrakcyjnymi partnerami, dlatego w pierwszych latach powojennych wzajemne relacje w tym obszarze miały bardzo skromny charakter. Dzięki działaniom polskiej placówki dyplomatycznej społeczeństwo duńskie miało możliwość wysłuchać koncertów polskich muzyków i śpiewaków, zapoznać się z polskim malarstwem i literaturą o tematyce wojennej. Ta problematyka szczególnie interesowała Duńczyków zaraz po zakończeniu wojny. Analiza materiału źródłowego wskazuje, iż osiągnięcia kulturalne Danii były praktycznie nieobecne w Polsce, a Duńczycy nie wykazywali w tej kwestii żadnej inicjatywy. Z drugiej strony nie można im jednak odmówić zaangażowania na polu niesienia pomocy środowiskom artystyczno-naukowym w Polsce. Aktywność Duńczyków polegała na fundowaniu stypendiów naukowych dla studentów i kadry naukowej z polskich ośrodków akademickich, przekazywaniu sprzętu szkolnego i książek dla polskich placówek oświatowych.

Skromnych kontaktów na polu kultury nie przerwał okres szczególnego napięcia sytuacji międzynarodowej, który miał miejsce pod koniec lat 40. i na początku lat 50. Nadal stroną aktywniejszą byli Polacy, którzy zorganizowali w Danii wystawę polskiej ilustracji, fotografii, grafiki, pokazy filmowe, przygotowali obchody roku mickiewiczowskiego. Dania była obecna w Polsce poprzez kilkanaście przekładów literatury duńskiej jak np. H. Ch. Andersena, M.A. Nexö oraz przekazanie Polsce pomnika Poniatowskiego zniszczonego w czasie wojny. O intensywności polsko-duńskiej współpracy kulturalnej można mówić pod koniec lat 50. Wzajemna wymiana została poszerzona o specjalistów w dziedzinie fizyki atomowej, archeologii, a król Fryderyk IX objął patronat nad tygodniem chopinowskim. Coraz większą aktywność przejawiało też środowisko duńskich slawistów, współpracę z którym postanowiła nawiązać polska placówka dyplomatyczna w Kopenhadze. W wyniku podjętych starań w 1959 r. powstało Towarzystwo Duńsko-Polskie, mające popularyzować osiągnięcia obu państw na polu kultury, to ono w znacznym stopniu przejęło funkcje organizatora regularnych spotkań polsko-duńskich przedstawicieli życia kulturalnego i specjalistów w wielu dziedzinach. Świadectwem znacznego ożywienia kontaktów między Polską a Danią na polu kultury było podpisanie bilateralnej umowy kulturalnej w 1960 roku,



tym samym Polska znalazła się w gronie trzech państw wyróżnionych w ten sposób przez Danię.

W latach 1945-1968 polsko-duńska współpraca kulturalna była w znacznym stopniu kształtowana przez ówczesną sytuację polityczną. Potwierdzały to problemy z utworzeniem Towarzystwa Duńsko-Polskiego, kiedy polska inicjatywa została zahamowana przez Duńczyków, którzy nie chcieli się angażować w żadne polskie plany po wydarzeniach w Poznaniu w czerwcu 1956 roku. Podobnie było w 1968 roku po interwencji polskiej w Czechosłowacji. Dania zamroziła wtedy na pewien czas wymianę kulturalną z Polską.

Publikacja wskazana jako osiągnięcie naukowe dostarcza całościową wiedzę na temat kontaktów polsko-duńskich w latach 1945-1968. Prezentowana monografia może być wykorzystana na kilku płaszczyznach. Można ją użyć w procesie dydaktycznym, szczególnie w ramach studiów z zakresu historii i stosunków międzynarodowych. Wnioski uzyskane w toku analizy źródeł i literatury mogą przyczynić się do rozwoju badań nad relacjami Polski z pozostałymi państwami skandynawskimi, mogą też być punktem wyjścia do badań nad stosunkami polsko-duńskimi w kolejnych latach.

## **5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)**

Główny nurt moich zainteresowań badawczych związany jest z historią państw skandynawskich i relacjami polsko-skandynawskimi w XX wieku. Zainteresowanie tą problematyką sięga 1996 roku kiedy rozpoczynając studia historyczne na toruńskiej uczelni uczestniczyłam jednocześnie w zajęciach specjalizacji Historia Krajów Skandynawskich. W ramach tej specjalizacji ukończyłam kurs historii krajów skandynawskich, oraz uczyłam się języka norweskiego. Nauka języka pogłębiona została poprzez uczestnictwo w kursach językowych w Oslo (International Summer School 1999 i 2006) organizowanych przez Uniwersytet w Oslo. Wymiernym efektem stypendiów uzyskanych w trakcie studiów i pracy na uczelni (2002 r. stypendium Det Kongelige Utenriksdepartementet, 2003 r. semestr na University of London w ramach programu Socrates-Erasmus, 2007 r. wyjazd naukowy do Kopenhagi - stypendium w ramach "Funduszu Młodych UMK") są publikacje naukowe poświęconych problematyce skandynawskiej, które podzieliłam na kilka obszarów tematycznych.

### a) Historia państw skandynawskich w okresie drugiej wojny światowej

Tematyka okresu wojny interesowała mnie od początku studiów i mojej działalności naukowej. Pierwsze publikacje *Eivind Berggrav – przywódca i organizator życia duchowego w Norwegii*, *Rocznik Teologiczny*, R.45: 2003, z. 2, s. 163-182; *Niektóre aspekty walki Kościoła norweskiego z nazizmem w latach 1940-1943*, [w:] *Norwegia w I połowie XX wieku*, red. E. Denkiewicz-Szczepaniak, Toruń 2004, s. 85-119, jak również wydany niedawno artykuł *Kirche in Norwegen in der Politik der deutschen Besatzungsmacht und Norwegischer faschisten*, *Studia Maritima*, vol. 27/1: 2014, s. 61 – 86 poświęcone zostały cywilnemu ruchowi oporu w Norwegii. Artykuły te powstały w oparciu o norweskie źródła drukowane i norweską literaturę, dotyczą praktycznie nieznaną w literaturze polskiej kwestię postawy duchowieństwa norweskiego wobec polityki okupanta niemieckiego i norweskich faszystów. Problematyce drugiej wojny światowej w Norwegii poświęcony został również artykuł *Walka norweskich nauczycieli z nazyfikacją szkół w czasie okupacji hitlerowskiej (1940-1945)*, *Wiadomości Historyczne*, nr 3: 2016, s. 20-26. W tekście tym starałam się przedstawić politykę niemieckich władz okupacyjnych i partii Vidkuna Quislinga wobec norweskich nauczycieli i norweskiej młodzieży, stosowane przez nauczycieli formy sprzeciwu oraz metody karania nieposłusznych nauczycieli.

Z kolei artykuł *The history of the Bornholm Island in the years 1940-1946*, *Studia Maritima*, vol. 26: 2013, s. 69 – 86 ukazuje historię duńskiej wyspy Bornholm w okresie okupacji hitlerowskiej i blisko rocznego pobytu na niej wojsk radzieckich. Przedstawiłam w nim politykę niemiecką wobec mieszkańców wyspy, wyjaśniłam jakie motywy stały za zajęciem Bornholmu przez wojska radzieckie w maju 1945 r. i co zdecydowało o ich wycofaniu w kwietniu następnego roku. Przygotowując powyższy tekst wykorzystałam duńskie źródła drukowane.

W artykule *Organizacja i funkcjonowanie rządu norweskiego na emigracji w Londynie w latach 1940-1945* [w:] *Rządy bez ziemi. Struktura władzy na uchodźstwie*, pod red. R. Żurawskiego vel Grajewskiego, Warszawa 2014, s. 379-398 ukazałam okoliczności przybycia rządu norweskiego do Londynu w 1940 r. i warunki w jakich przyszło mu funkcjonować. Przedstawiłam koncepcje dotyczące norweskiej polityki zagranicznej tj. polityki atlantyckiej a następnie polityki budowania pomostów. Dodatkową uwagę skupiłam na relacjach Norwegii ze Związkiem Radzieckim wskazując, że wschodnie mocarstwo było czynnikiem wyznaczającym norweską politykę zagraniczną.

## **b) Stosunki polsko-norweskie w okresie drugiej wojny światowej**

Publikacje w tej kategorii są efektem studiów doktoranckich i kwerend przeprowadzonych w tym czasie w archiwach polskich i norweskich. Najważniejszy tekst jest jednocześnie opublikowaną drukiem rozprawą doktorską *Stosunki rządu polskiego z rządem norweskim na emigracji w Londynie w latach 1940-1945*, Druk-Tor, Toruń 2008, ss. 160. Celem rozprawy doktorskiej było ukazanie rozwoju kontaktów dwustronnych między rządem polskim a norweskim w latach 1940-1945, w okresie ich pobytu na emigracji w Londynie oraz czynników warunkujących te relacje. Podjęte zagadnienie było całkowicie nieznane, nie stanowiło wcześniej przedmiotu badań ani historyków norweskich, ani polskich. Bazę źródłową pracy stanowiły dokumenty zgromadzone w Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie oraz w archiwach w Oslo tj. w Archiwum Państwowym (Riksarkivet) i w Archiwum Ruchu Robotniczego (Arbeiderbevegelsensarkiv), z których mogłam skorzystać dzięki przyznanemu mi stypendium norweskiego MSZ. Cenne uzupełnienie stanowiły materiały z Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce. Przeprowadzone badania pozwoliły sformułować następujące wnioski. Oba rządy nie uważały siebie za ważnych partnerów, miały zupełnie inne koncepcje dotyczące polityki zagranicznej, zmagaly się z innymi problemami. Stroną zdecydowanie aktywniejszą był rząd polski, który wychodził z wszystkimi inicjatywami mającymi na celu ożywienie wzajemnych relacji. Rząd norweski takich prób nie podejmował, a nadmierna aktywność Polaków irytowała go. Kontakty z rządem polskim nie leżały w interesie Norwegii, która w inicjatywach polskich upatrywała zagrożenie dla stosunków ze wschodnim mocarstwem. Norweska polityka miała na celu unikanie wszystkiego co mogło tworzyć napięcia pomiędzy ZSRR a mocarstwami zachodnimi oraz wciągnąć Norwegię w konflikt. Norwegowie nie widzieli w propozycjach polskich żadnych korzyści dla siebie, a wręcz przeciwnie uważali je za poważne komplikacje w relacjach z mocarstwami.

Wybrane fragmenty rozprawy doktorskiej, znacznie skrócone, zostały przedstawione w artykułach: *Outline of political relations between the polish government and the Norwegian government in exile in London in the years 1940-1945*, *Folia Scandinavica Posnaniensia*, Vol. 9, 2006, s. 263-269; *Polskie próby zjednoczenia "mniejszych aliantów" w 1942 roku a stanowisko rządu emigracyjnego*, *Studenckie Zapiski Historyczne*, z. 2, 2005, s. 105-119;

### c) Stosunki polsko-duńskie w XX wieku

Artykuły w tym obszarze badań są wynikiem kwerend przeprowadzonych w Archiwum Państwowym w Kopenhadze oraz kilkuletnich badań w AAN i Archiwum MSZ w Warszawie. Zainteresowanie kontaktami polsko-duńskimi przyniosło kilka artykułów, które związane są problemowo z publikacją wskazaną jako główne osiągnięcie naukowe. Były to: *Duńska pomoc charytatywna dla Polski po drugiej wojnie światowej*, [in:] *Między Drugą a Trzecią Rzeczpospolitą. Studia i materiały z najnowszej historii Polski i powszechnej dedykowane Profesorowi Ryszardowi Kozłowskiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. R. Sudziński, M. Golon, M. Czyżniewski, Toruń 2010, s. 375-384; *Polsko-duńskie stosunki gospodarcze w latach 1945-1946*, *Zapiski Historyczne*, t. 75: 2010, z. 3, s. 39-58; *Dania w polityce zagranicznej Polski w latach 1956-1968*, [w:] *Między Rosją a Niemcami: dyplomacja europejska w XX wieku, T. 2. Lata 1945-2000*, red. E. Alabrudzińska, Toruń 2015, s. 243-267. Zawarte w nich wstępne i częściowe wyniki badań zostały przeanalizowane i uzupełnione w trakcie przygotowywania do druku osiągnięcia naukowego.

Podjęłam się napisania artykułu dotyczącego postrzegania Polski przez dyplomatów duńskich. W tekście *Sytuacja w Polsce w latach 1949–1956 w relacjach dyplomatów duńskich*, *Zapiski Historyczne*, t. 78: 2013, z. 3, t. s. 129-152, przygotowanym na podstawie analizy raportów duńskich dyplomatów ukazują przebieg wydarzeń w Polsce w okresie, w którym relacje polsko-duńskie były najbardziej napięte. Duńczycy komentowali zmiany personalne na najwyższych urządach państwowych, analizowali sytuację gospodarczą, relacje Polski z innymi państwami. Szczególnie dużo miejsca poświęcali obchodom świąt i rocznic.

Obecnie przedmiotem moich zainteresowań są stosunki polsko-duńskie w latach 1918–1939. Przeprowadzone badania archiwalne zaowocowały kilkoma artykułami. Artykuł *The visit of Fritz Henningsen in Warsaw in October 1939 as presented in the diplomat's account*, *Zapiski Historyczne* t. 80: 2015, z. 4, s. 7-20 ukazuje przebieg podróży dyplomatów duńskich do Warszawy w październiku 1939 r. i ich kilkudniowy pobyt w mieście, po tym jak duńskie MSZ skorzystało z propozycji niemieckiej dotyczącej wysłania specjalnym pociągiem z Berlina przedstawicieli państw neutralnych. W tekście wyjaśniam motywy stojące za decyzją duńskiego MSZ, przedstawiam również efekty tego wyjazdu. Podstawę źródłową artykułu stanowiły raporty sporządzone przez sekretarza duńskiego poselstwa w Warszawie Fritza Henningsena przechowywane w Riksarkivet i København.

Artykuł *Rola dyplomatów w relacjach polsko-duńskich w pierwszej połowie XX wieku*, [w:] *Między misją a profesją: ewolucja roli dyplomaty w stosunkach międzynarodowych na przestrzeni dziejów*, red. R. Simiński, A. Szczepańska, Szczecin 2016, s. 129-142 ukazuje sylwetki wybranych dyplomatów polskich akredytowanych w Danii i duńskich reprezentowanych w Polsce oraz znaczenie ich misji dla stosunków między Polską a Danią. Omawiany okres obejmuje lata 1918-1940 oraz pierwsze lata powojenne. W artykule podkreślam, iż osobiste starania i szczególna aktywność posłów polskich i duńskich nie mogły zintensyfikować wzajemnych relacji na płaszczyźnie politycznej. Dania nie wykazywała zainteresowania współpracą z Polską, która nie była jej bliska ani politycznie ani ideologicznie. Bardziej ożywiona współpraca możliwa była na polu kultury i gospodarki, gdzie większą aktywnością wykazywali się dyplomaci polscy.

#### **d) Inne (recenzje, tłumaczenia)**

Poza głównymi obszarami mojej aktywności publikacyjnej poświęconej historii państw skandynawskich i relacjom polsko-skandynawskim w moim dorobku naukowym znajdują się recenzje oraz tłumaczenia.

Jestem autorką recenzji naukowych publikacji interesujących mnie od strony badawczej tj. poświęconych polityce zagranicznej państw skandynawskich oraz Skandynawii w okresie drugiej wojny światowej. Część recenzowanych prac to publikacje norwesko-, duńsko-, czy też angielskojęzyczne. Ukazały się one w takich czasopismach jak *Zapiski Historyczne*, *Klio*, *Dzieje Najnowsze*. Do najważniejszych z punktu widzenia moich zainteresowań zaliczam:

(rec.) Thorsten Borring Olesen, Paul Villaume, *Dansk Udenrigspolitik Historie, Bind 5: I blokodelingens tegn 1945-1972*, Gyldendal Leksikon, København 2005, *Zapiski Historyczne*, t. 73: 2008, z. 2-3, s. 259-262

(rec.) Arne Ordning *dagbøger, Bind I, 19 juni 1942- 23 juli 1945*, Tano Aschehoug, Oslo 2000, *Zapiski Historyczne*, t. 69: 2004, z. 4, s. 203-206

(rec.) *Sotavangit ja internoidut : Kansallisarkiston artikkelikirja = Prisoners of war and internees : a book of articles by the National Archives*, red. Lars Westerlund, Helsinki 2008, *Dzieje Najnowsze*, R. 42: 2010, nr 4, S. 171-174

(rec.) Maria Małaśnicka-Miedzianogóra, *Róże dla Lone. Za wolność Polski i Danii (1939-1945)*, Warszawa 2015, IPN, ss. 368, Klio: czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym, Vol. 36: 2016, nr 1, s. 165-170.

(rec.) Bair Irincheev, *Wojna zimowa. Białe piekło Sowietów*, tłum. K. Kurek, Wydawnictwo RM, Łódź 2015, ss.272, ISBN 978-83-7773-297-7 (druk w Zapiskach Historycznych w 2016 r.)

Za dopełnienie mojego dorobku można uznać tłumaczenia artykułów historycznych z języka norweskiego na język polski: *Ruch robotniczy w Norwegii* / Einhart Lorenz; przekł. Magda Gawinecka, W: *Norwegia – Polska: przeszłość i teraźniejszość = Norge – Polen: fortid og nåtid*, red. E. Denkiewicz-Szczepaniak, O.K. Grimnes, Toruń 2006, s. 137-148; *Zimna wojna a norweska polityka atomowa (1945-1970)* / Kjetil Skogrand; przekł. Magda Gawinecka, W: *Norwegia – Polska: przeszłość i teraźniejszość = Norge – Polen: fortid og nåtid*, red. E. Denkiewicz-Szczepaniak, O.K. Grimnes, Toruń 2006, s. 181-190.

#### **e) Artykuły, które uzyskały pozytywne recenzje i ukażą się w roku 2016**

W obszarze moich zainteresowań badawczych mieszczą się artykuły, które ukażą się w roku 2016. Dwa z nich są efektem referatów wygłoszonych na konferencjach międzynarodowych, poświęconych dyplomacji europejskiej.

- ***Dyplomacja norweska wobec aktywności polskiej w latach 1940-1945*, [w:] *Polska w dyplomacji europejskiej w XX-XXI wieku*, red. E. Alabrudzińska, Toruń 2016 [w druku].**

Celem artykułu jest ukazanie stosunku rządu norweskiego do działań rządu polskiego mających na celu ożywienie wielostronnej współpracy między rządami alianckimi podczas ich pobytu na emigracji w Londynie. Wyjaśniam w nim koncepcje dotyczące prowadzonej przez norweski rząd emigracyjny polityki zagranicznej co jest niezbędne do zrozumienia stanowiska Norwegów wobec aktywności polskiej.

- ***Dylematy duńskiej polityki zagranicznej 1945-1949*, [w:] *Dyplomacja europejska wobec wyzwań XX i XXI wieku*, red. E. Alabrudzińska, Toruń 2016 [w druku].** W artykule przedstawione zostały rozważania polityków duńskich związane z wyborem nowej koncepcji w polityce zagranicznej. Wyjaśniłam jakie kwestie zadecydowały o pozytywnym stosunku Danii do planu Marshalla. Omówiłam również sprawy związane z przystąpieniem Danii do NATO oraz próbą utworzenia skandynawskiego sojuszu obronnego. Referat został

wyłoszony na II. Międzynarodowej Konferencji Naukowej z cyklu Dyplomacja europejska wobec wyzwań XX i XXI wieku, Ostromecko 5-6 VI 2014 r.

- *Ewakuacja duńskiej placówki dyplomatycznej z Polski we wrześniu 1939 r.*, [w:] *1815-2015. w Dwusetną rocznicę protokołu dyplomatycznego*, red. E. Alabrudzińska, Toruń 2016 [w druku]. Artykuł dotyczy okoliczności wyjazdu pracowników duńskiej placówki dyplomatycznej z Polski we wrześniu 1939 roku. Przedstawiłam w nim trudności z jakimi zmagali się pracownicy duńskiej placówki przystępując do pośpiesznej ewakuacji, kolejne etapy ich podróży aż do przekroczenia granicy z Rumunią, kontakty z przedstawicielami dyplomatycznymi innych państw, spostrzeżenia posła duńskiego na temat ówczesnej sytuacji. Podstawę źródłową stanowią raporty sporządzone przez posła duńskiego Petera Christiana Schou, przechowywane w Riksarkivet i København. Referat został ogłoszony na III. Międzynarodowej Konferencji Naukowej z cyklu Dyplomacja Europejska „1815-2015. W dwusetną rocznicę protokołu dyplomatycznego” Toruń, 11-12 VI 2015

Kapela Jeronima Woźniak